

4. KAPITOLA

ZEMĚ KRUTÝCH DŽUNGLÍ S TĚMĚŘ NEPŘÍSTUPNÝMI HORSKÝMI PÁSMY

Seznamte se s Georgem Gustavem Heyem. Jeho otec vydělal jmění, když prodal svůj ropný podnik Johnu D. Rockefellerovi, a jeho syn toto bohatství ještě rozšířil jako investiční bankéř v New York City. Heye měl však jiné zájmy než peníze. V roce 1897 jako čerstvý absolvent univerzity pracující v Arizoně narazil na indiánskou ženu, která přežvykovala nádhernou jelenicovou halenu svého manžela, „aby zahubila vši“. V náhlém hnutí myslí od ní vešmi zamořený kus oděvu koupil.

A ona jelenicová halena odstartovala jednu z nejnenasytnějších sběratelských kariér v amerických dějinách. Heye propadl posedlosti všemi indiánskými předměty a nakonec shromáždil sbírku čítající milion kusů. V roce 1916 založil na Broadwayi v New York City Muzeum amerických indiánů, kam svou sbírku umístil. (V roce 1990 se muzeum přestěhovalo do Washingtonu, D.C. a stalo se součástí Smithsonianovského institutu.)

Heye byl impozantní muž: necelé dva metry a sto čtyřicet kilo, hlava holá jako kulečnicková koule, dětská tvář rámovaná mohutnými čelistmi, zavalitý hrudník opásaný zlatým řetízem. Nosil černé obleky a slamák a z drobných sešpulených úst mu věčně čouhal doutník. Často jezdíval po celé zemi nakupovat ve své limuzíně, pečlivě sledoval nekrology v místních novinách a zjišťoval, jestli po sobě drahý zesnulý nezanechal nějakou nepotřebnou sbírku indiánských artefaktů. Na těchto cestách někdy posazoval svého šoféra na zadní sedadlo a sám se chápal volantu, aby řídil jako ďábel.

Když mu jeden lékař z New Orleans prodal sošku pásovce, která údajně pocházela z Mosquitie, rozšířila se Heyeova posedlost i na Honduras. Tento zvláštní, půvabný předmět byl vytesaný z bazaltu, měl komicky vyhlížející obličej, klenutý hřbet a pouze tři nohy, aby mohl pevně stát. (V muzejní sbírce je dodnes.) Heye zaujal natolik, že se rozhodl financovat expedici do tohoto nebezpečného regionu, která by mu vypátrala další artefakty. Najal si objevitele jménem Frederick Mitchell-Hedges, britského dobrodruha, jenž prohlašoval, že našel v Belize mayaské město Lubaantun, kde jeho dcera údajně objevila slavnou křišťálovou „Lebku zkázy“. Mitchell-Hedges byl do nejmenšího detailu typickým ztělesněním šviháckého britského objevitele – včetně úsečného akcentu, dýmky, obličej ošlehaného větrem a sluncem a dvojího příjmení se spojovníkem.

Mitchell-Hedges pro Heye prozkoumával Mosquitii v roce 1930. Cestu zmařil až záchvat malárie a úplavice tak těžká, že jejími následky oslepl na jedno oko. Když se uzdravil, vrátil se s více než tisícovkou artefaktů a k tomu s úchvatným příběhem o opuštěném městě hluboko v horách, kde je pohřbena gigantická socha opice a které místní domorodci nazývají Ztraceným městem opičího boha. Heye rychle poslal Mitchell-Hedgese

zpátky do Mosquitie na novou expedici spolufinancovanou Britským muzeem, aby ztracené město vyslídil.

Druhou expedici provázela veliký zájem. Mitchell-Hedges sdělil newyorským *Times*: „Naše expedice usiluje o proniknutí do jistého regionu označeného v dnešních mapách jako neprobádaný... Podle mých informací obsahuje tento region rozlehlé trosky, které dosud nikdo nenavštívil.“ Místo mělo ležet někde v Mosquitii, ale přesnou polohu označil za tajemství. „Oblast lze popsat jako zemi krutých džunglí s téměř nepřístupnými horskými pásmy.“ Při nové expedici však Mitchell-Hedges do tohoto vnitrozemí nevstoupil, snad z opatrnosti, aby se neopakovaly jeho předchozí potíže. Místo toho strávil většinu času průzkumem písčiny pláží a pobřeží honduraského departmentu Ostrovy zálivu, kde z vody vytáhl několik kamenných soch, které se tam ocitly pravděpodobně v důsledku eroze pobřeží. Svou neochotu vrátit se zpět do Mosquitie ospravedlnil ještě větším nálezem: objevil totiž pozůstatky Atlantidy, která, jak tvrdil, byla „kolébkou amerických ras“. Vrátil se s dalšími historkami o Ztraceném městě opičího boha, které se doslechl na svých cestách kolem pobřeží.

Heye začal ihned plánovat další expedici do Hondurasu s novým objevitelem, tentokrát moudře bez účasti Mitchell-Hedgese, snad proto, že poněkud opožděně pojal podezření, že ten člověk je šarlatán. Pravda byla, že Mitchell-Hedges byl podvodník velkolepého rozsahu. Lubaantun neobjevil a jeho křišťálová lebka byla (mnohem později) odhalena jako padělek. Přesto se mu podařilo oklamat mnoho svých současníků. Dokonce i jeho nekrolog v *New York Times* nakonec uvedl jako pravdu celou řadu pochybných skutečností, které Mitchell-Hedges celé roky rozhlašoval: že „přežil osm střelných ran a tři bodné rány nožem“, že bojoval s Panchem Villou, za první světové války

byl americkým tajným agentem a pátral v Indickém oceánu po mořských stvůrách se synem Sira Arthura Conana Doylea. Mezi archeology se však našli skeptici, kteří Mitchell-Hedgese označovali za šarlatána už před jeho druhou cestou do Hondurasu a na jeho následné výroky ohledně nalezení Atlantidy reagovali hlasitým posměchem.

Ke své třetí expedici do Mosquitie se Heye spojil s Honduraským národním muzeem a prezidentem Hondurasu, který doufal, že by tento odvážný podnik mohl pomoci otevřít rozlehlý region Mosquitie osídlení moderními Hondurasany. S vědomím, že takové expanzní snahy by bohužel zahrnovaly i vysídlení nebo i zhoubu domorodých indiánů, kteří na místě stále žili – ne nepodobně tomu, k čemu došlo na americkém Západě – vláda i Národní muzeum dychtily zdokumentovat indiánský způsob života dříve, než zmizí. Důležitým cílem expedice bylo proto provedení průzkumu stejně tak etnografického jako archeologického.

Navzdory svým úmyslům najmout seriózního profesionála Heye opět projevil slabost pro vychloubačné osobnosti pochybné poctivosti. Muž, kterého si tentokrát zvolil pro hledání své „velké ruiny zaplavené hustou džunglí“, byl kanadský novinář jménem R. Stuart Murray. O patnáct let dříve, kdy se zúčastnil jedné mrzké revoluce v Santa Domingu, se Murray sám pasoval do hodnosti „kapitána“. V rozhovoru před odjezdem do Hondurasu Murray prohlásil: „Údajně je zde ztracené město, po němž budu pátrat. Indiáni jej nazývají Městem opičího boha. Sami se k němu bojí přiblížit, neboť věří, že každý, kdo se ocitne v jeho blízkosti, do měsíce zemře na kousnutí jedovatým hadem.“

Murray vedl pro Heye do Mosquitie dvě expedice, v letech 1934 a 1935, později známé jako První a Druhá honduraská expedice. Postupoval při nich podle různých vyprávění a popisů

Ztraceného města opičího boha a věřil, že se ocitl až dráždivě blízko k jeho nalezení. Ale vždycky znovu, zrovna když si myslel, že je na pokraji úspěchu, jeho snahy cosi zmařilo – džungle, řeky, hory nebo úmrtí jednoho z průvodců. V archivech Muzea amerických indiánů najdeme fotografii Murraye na břehu řeky, jak klečí vedle řádky malých mlecích kamenů metlatlů s překrásnými rytinami hlav ptáků a zvířat. Na zadní stranu fotografie napsal Murray Heyeovi vzkaz:

„Pocházejí ze ‚Ztraceného města opičího boha‘. Indián, který je přinesl, byl v září uštknut křovinářem a zemřel. A s ním zemřelo i tajemství polohy města – Více, až se vrátím.

R. S. Murray“

Mezi mnoha artefakty, které Murray přivezl, byly i dva, které podle něj představovaly vodítka ke ztracenému městu: kámen pokrytý „hieroglyfickými“ znaky a malá soška opice, která si zakrývá tvář tlapkami.

Po expedici z roku 1935 se Murray vrhl na jiné projekty. V roce 1939 byl pozván, aby jako host přednášel na *Stelle Polaris*, nejelegantnější výletní lodi své doby. Tam se setkal s mladým mužem jménem Theodore A. Morde, který měl na lodi editovat palubní noviny. Ti dva se spřátelili. Murray Mordea zasypával hromadami historek ze svého pátrání po Ztraceném městě opičího boha, zatímco Morde Murrayovi vyprávěl o svých dobrodružstvích novináře působícího ve španělské občanské válce. Pak loď zakotvila v New Yorku a Murray seznámil Mordea s Heyem. „Honil jsem se za tím ztraceným městem celé roky,“ prohlásil Murray. Teď byla řada na někom jiném.

Heye okamžitě najal Mordea, aby vedl třetí honduraskou expedici do Mosquitie, cestu, která snad konečně – jak doufal –

odhalí světu Ztracené město opičího boha. Mordeovi bylo teprve dvacet devět let, ale jeho expedice a její monumentální objev měly rezonovat dějinami navěky. Americká veřejnost, kterou příběh o Ztraceném městě opičího boha velice zaujal, ji sledovala s ohromným zájmem, a expedice poskytla budoucím historikům a dobrodruhům lákavou, nikdy nekončící látku k debatování a dohadování. Nebýt Mordea a jeho osudové expedice, mnohé z bizarních, bláhových a zavádějících cest za hledáním ztraceného města, které zuřily mnoho desetiletí od padesátých do osmdesátých let devatenáctého století, by se nikdy neodehrály. Nebýt Mordea, Steve Elkins by se legendu zřejmě nedoslechl a nikdy by se nevrhl do vlastního výstředního pátrání po Ztraceném městě opičího boha.

5. KAPITOLA

VRÁTÍM SE DO MĚSTA OPIČÍHO BOHA, ABYCH SE POKUSIL VYŘEŠIT JEDNU Z POSLEDNÍCH ZÁHAD ZÁPADNÍHO SVĚTA.

Theodore Morde, pohledný muž s tenkým knírkem, hladkým vysokým čelem a vlasy uhlašenými dozadu, se narodil roku 1911 v massachusettském New Bedfordu do staré velrybářské rodiny. Rád se dobře oblékal – dával přednost bílým oblekům z Palm Beach, naškrobeným košilím a bílým polobotkám. Žurnalistickou kariéru zahájil na střední škole jako sportovní reportér místních novin, později se přemístil do rozhlasové oblasti coby pisatel a komentátor zpráv v rádiu. Nějaký čas navštěvoval Brownovu univerzitu, než začal v půli 30. let pracovat jako editor novin na palubách různých výletních lodí. V roce 1938 působil jako korespondent a fotograf ve španělské občanské válce. Tvrdil, že jednou přeplaval řeku, která tvořila hranici mezi fašistickým a republikánským táborem, aby mohl vyzpovídat obě strany.

Heye dychtil po tom, aby Morde vyrazil na expedici co možná nejdříve, a Morde s její organizací na nic nečekal. Požádal

bývalého spolužáka z univerzity, geologa Laurence C. Browna, aby se k němu přidal. V březnu 1940, kdy po celé Evropě propukala válka, vyrazili Morde a Brown z New Yorku do Hondurasu, vyzbrojení tisíci librami vybavení a zásob. Heye cestu oficiálně nazval Třetí honduraskou expedicí. Následovaly čtyři měsíce ticha. Když se oba objevitelé konečně vynořili z Mosquitie, zaslal Morde Heyeovi dopis o jejich ohromujícím nálezů: podařilo se jim něco, co dosud žádné jiné expedici. Novinky byly zveřejněny 12. července 1940 v *New York Times*:

„MĚSTO OPIČÍHO BOHA ZŘEJMĚ NALEZENO“

EXPEDICE OZNAMUJE ÚSPĚCH PŘI BĀDÁNÍ V HONDURASU

„Podle zpráv, které obdrželi financovatelé,“ psal článek v *Timesech*, „expedice stanovila přibližnou polohu legendárního ‚Ztraceného města opičího boha‘ v téměř nepřístupné oblasti mezi řekami Paulaya a Plátano.“ Americká veřejnost zprávy hltala.

Morde a Brown se vrátili do New Yorku v srpnu s velkou slávou. Dne 10. září 1940 poskytl Morde rozhlasový rozhovor CBS. Zápis dodnes existuje, opatřený poznámkami přímo Mordeovou rukou, a podle všeho se jedná o nejucelenější veřejnou výpověď o jejich nálezů. „Právě jsem se vrátil z místa objevu ztraceného města,“ oznámil svého obecnstvu. „Vydali jsme se do oblasti Hondurasu, kterou nikdy nikdo neprobádal... Celé týdny jsme se plahočili kolem spletených pramenů v džungli. Když už to nešlo dál, začali jsme si džunglí prosekávat stezku... po týdnech tohoto života jsme byli vyhladovělí, zesláblí a znechucení. A pak,

právě když jsme to chtěli vzdát, jsem z vrcholku nevelkého útesu uviděl něco, co mi vzalo dech... Byla to zeď města – Ztraceného města opičího boha! ... Nedovedl jsem odhadnout, jak je město velké, ale vím, že sahalo daleko do džungle a mohlo tam kdysi žít možná třicet tisíc lidí. To však bylo před dvěma tisíci let. Dodnes nezbylo víc než haldy země pokrývající rozdrolené zdi v místech, kde kdysi stály domy, a kamenné základy, které mohly patřit velkolepým chrámům. Vzpomínám na starověkou legendu, kterou mi vyprávěli indiáni. Říkala, že ve Ztraceném městě se jako božstvo uctívala gigantická socha opice. Viděl jsem ohromný násyp porostlý džunglí, který, kdybychom ho někdy mohli vykopat, by podle mě mohl ukrývat toto opičí božstvo. Dnešní indiáni v blízkosti této oblasti se bojí na Ztracené město opičího boha byť jen pomyslet. Věří, že město obývají velcí chlupatí lidé podobní opicím, zvaní Ulakové. ... V říčkách poblíž města jsme našli bohaté zásoby zlata, stříbra a platiny. Nalezl jsem obličejovou masku... připomínala tvář opice... Podoba opice – opičího boha – byla vyrytá takřka do všeho... Vrátil jsem se do Města opičího boha, abych se pokusil vyřešit jednu z posledních záhad západního světa.“

Přesnou polohu města Morde odmítl prozradit ze strachu z jeho vyrabování. Zdá se, že tuto informaci tajil i před samotným Heyem.

V jiné výpovědi, tentokrát psané pro časopis, Morde podrobně popisoval trosky: „Město opičího boha bylo obezděné,“ napsal. „Nalezli jsme některé z těchto zdí, které zelená magie džungle jen málo poškodila a které odolaly záplavě vegetace. Jednu zeď jsme sledovali tak dlouho, až zmizela pod násypy, které nesly veškeré známky toho, že se kdysi jednalo o velké budovy. Ano, dodnes se tam nacházejí budovy skryté pod prastarým závojem.“

Bylo to ideální místo,“ pokračoval. „Tyčící se hory zajišťovaly dokonalé pozadí. Nedaleko odtud se do zeleného údolí ruin rozléval hučící vodopád, nádherný jako třpytivá večerní róba. Ptáci, sami krásní jako drahokamy, poletovali ze stromu na strom a z okolní opony hustého listoví na nás zvědavě vykukovaly obličejky opic.“

Podrobně vyzpovídal starší indiány a získal tak informace o městě, které „dostali od svých předků, kteří ho viděli na vlastní oči.“

„Vyprávěli, že k němu objevili dlouhou stupňovitou cestu, postavenou a vydlážděnou po způsobu zbořených mayských měst na severu. Přístupovou cestu lemovaly kamenné podobizny opic.“

Srdce chrámu tvořila vyvýšená kamenná plošina, na níž stála socha samotného opičího boha. Předtím sloužila jako obětiště.“

Morde přivezl řadu artefaktů – kamenné a hliněné sošky opic, svou kánoi, hrnce a kamenné nástroje. Mnohé z nich jsou dodnes ve sbírkách Smithsonianovského institutu. Slíbil, že se na místo vrátí následující rok, aby „zahájil vykopávky“.

Jenže do toho vstoupila druhá světová válka. Morde se stal špiónem Úřadu pro strategické služby OSS a válečným dopisovatelem a jeho nekrolog dokonce tvrdil, že se účastnil spiknutí, jehož cílem bylo zavraždění Hitlera. Do Hondurasu už se nikdy nevrátil. V roce 1954 se Morde, který propadl alkoholismu a jeho manželství bylo v troskách – oběsil ve sprše letního domu svých rodičů v massachusettském Dartmouthu. Polohu ztraceného města nikdy neprozradil.

Mordeovo vyprávění o nálezu Ztraceného města opičího boha si získalo velikou publicitu a podnítilo představivost jak Američanů, tak Honduranů. Umístění města se po jeho smrti stalo předmětem rozsáhlých spekulací a prudkých debat. Tucty

lidí po něm bez úspěchu pátraly, analyzovaly jeho spisy a výpočty a hledaly v nich sebemenší vodítka. A svatým grálem všech objevitelů se stal jediný předmět: Mordeova milovaná vycházková hůl, dosud majetek jeho rodiny. Jsou do ní vyřezány čtyři tajuplné sloupce čísel, které jako by udávaly směr či souřadnice – např. „SV 300; V 100; S 250; JV 300.“ Kanadský kartograf jménem Derek Parent byl znaky na holi přímo posedlý – strávil celé roky prozkoumáváním a mapováním Mosquitie, zatímco se snažil údaje použít jako vodítka ke ztracenému městu. V rámci tohoto úsilí vytvořil Parent některé z nejpodrobnějších a nejpresnějších map, jakých se Mosquitia kdy dočkala.

Nejnovější pátrání po Mordeově ztraceném městě proběhlo v roce 2009. Novinář *Wall Street Journal*, držitel Pulitzerovy ceny Christopher S. Stewart, podnikl svízelnou cestu do srdce Mosquitie ve snaze vysledovat Mordeovu trasu. Stewarta doprovázel archeolog Christopher Begley, který napsal o archeologických nalezištích v Mosquitii dizertační práci a více než stovku jich osobně navštívil. Begley a Stewart postupovali proti proudu a probouvali se džunglí až k velké ruině jménem Lancetillal na horním toku Ría Plátana, kterou kdysi postavil tentýž starověký lid, jaký podle Stronga a dalších archeologů kdysi obýval Mosquitii. Toto již známé, ale téměř nikdy nenavštívené město leželo přibližně v oblasti, kde se údajně pohyboval Morde, aspoň pokud mohli soudit Begley se Stewartem. Skládalo se z jedenadvaceti hliněných násypů ohraničujících čtyři prostranství a cosi, co snad mohlo být hřištěm pro mezoamerickou míčovou hru. V džungli nějaký kus za troskami objevili tyčící se bílý útes, který podle Stewarta mohl být z dálky mylně považován za zbořenou zeď. Napsal o tomto pátrání široce uznávanou knihu nazvanou *Jungleland: Tajemné ztracené město, špión z druhé světové a skutečný příběh smrtícího dobrodružství*. Je

to fascinující čtení, ale Begley a Stewart ani přes nejlepší snahy prostě nenalezli dostatek důkazů na zodpovězení otázky, jsou-li trosky Lancetillal skutečně Mordeovým Ztraceným městem opičího boha.

Jak vychází najevo, všichni tito badatelé strávili téměř tři čtvrtě století hledáním odpovědí na špatném místě. Mordeovy i Brownovy deníky se uchovávaly a předávaly v Mordeově rodině. Artefakty byly sice uloženy do Muzea amerických indiánů, deníky však nikoliv. To samo o sobě je pozoruhodnou odchylkou od standardní praxe, protože takovéto deníky obvykle obsahují zcela zásadní vědecké informace a patří instituci, která výpravu financovala, nikoliv samotnému objeviteli. Majitelem deníků byl až do nedávna Theodorův synovec David Morde. Podařilo se mi získat kopie deníků, které rodina Mordeů v roce 2016 na pár měsíců zapůjčila Národní zeměpisné společnosti (National Geographic Society). V NGS deníky nikdo nečetl, ale jeden tamní archeolog mi je laskavě naskenoval, protože jsem psal článek pro jejich magazín. Věděl jsem, že Christopher Stewart alespoň části z nich viděl, ale se zklamáním zjistil, že v nich nenalezne žádné stopy co do lokality Ztraceného města opičího boha. Předpokládal proto, že Morde z bezpečnostních důvodů tyto informace nenapsal ani do svých deníků. Proto když jsem deníky začínal listovat, neočekával jsem, že najdu něco zvlášť hodnotného.

Deníky jsou tři: dvě knihy v pevné vazbě se špinavou plátěnou obálkou nadepsanou „Třetí honduraská expedice“, poslední je menší spirálový blok s černou obálkou nadepsanou „Terénní zápisník“. Dohromady mají přes tři sta ručně psaných stránek a poskytují zevrubné informace o expedici od začátku do konce.

Žádná data ani listy nechybí -je tu podrobně popsany každý den. Deníky byly společným výtvozem Browna a Mordea, kteří oba po cestě do srdce temnoty zapisovali do týchž knih vlastní postřehy. Brownův snadno čitelný oblý rukopis se pravidelně střídá s Mordeovým špičatým, dopředu nakloněným písmem.

Jen tak nezapomenu, jak jsem deníky četl poprvé – nejdříve zmateně, pak s nevírou, nakonec v šoku.

Zdá se, že Heye, Muzeum amerických indiánů a nakonec i americká veřejnost byli pěkně napáleni. Podle vlastních zápisů měli Morde s Brownem tajný plán. Od samého začátku ani jeden z těch dvou neměl v úmyslu hledat nějaké ztracené město. Jediný zápis v deníku, který se o něčem takovém zmiňuje, je náhodná poznámka zapsaná na rubu stránky, téměř dodatečný nápad, a evidentně odkaz na Conzemiuse. V kompletním znění vypadá takto:

Bílé Město

1898 – Paulaya, Plantain⁵, Wampu – prameny těchto toků by měly ležet poblíž města.

Timoteteo, Rosales – jednooký sběrač kaučuku, přešel z Paulaye na Plantain – viděl ještě stojící sloupy roku 1905.

Z několika set stran zápisů je tohle kompletní souhrn informací týkajících se ztraceného města, které se dvojice údajně snažila najít, města, které tak živě popisovala americkým médiím. Ti muži nehledali archeologická naleziště. Prováděli jen zběžný průzkum. Deníky prozrazují, že v Mosquitii nenašli žádné trosky, žádné artefakty, žádné „Ztracené město opičího boha“.

⁵ „Plantain“ byl Mordeův název pro Río Plátano – „plátano“ je španělský výraz pro tento druh banánu.

Takže co Morde a Brown v Mosquitii vlastně dělali? Co dělali ty čtyři měsíce mlčení, zatímco Heye a celý svět zadržovali dech? Co hledali?

Zlato.

A jejich pátrání po zlatě nebylo nějakým okamžitým rozhodnutím. Ke stovkám liber svého vybavení si totiž Morde a Brown přibalili sofistikované zařízení pro těžbu zlata, včetně rýžovacích pánví, lopat, krumpáčů, pomůcek na výrobu splavů a rtuti na amalgamací. Povšimněte si také, že Morde, který si na svou expedici mohl vzít kohokoliv, si zvolil geologa, nikoli archeologa. Brown a Morde šli do džungle s podrobnými informacemi o možných ložiscích zlata na říčkách a přítocích Ría Blanca a podle toho si také naplánovali trasu. Již dlouho se šeptalo o tom, že tato oblast je bohatá na rýžoviště zlata uložená ve štěrkových lavicích a výmolech v říčních korytech. Río Blanco leží mnoho mil jižně od místa, kde, jak tvrdili, našli ztracené město. Když jsem studoval zápisy v denících, den za dnem jsem zjišťoval, že Brown a Morde se nikdy nevydali po řekách Paulaya či Plátano. Cestou po Patuce minuli ústí Wampu a pokračovali daleko na jih, až na místo, kde do Patuce vtéká Río Cuyamel, a po té pak pokračovali k Río Blanco. Nikdy se nepřiblížili na víc než čtyřicet mil k oblasti zahrnující prameny řek Paulaya, Plátano a Wampu, tedy regionu, kde podle svých pozdějších prohlášení našli Ztracené město opičího boha.

Hledali prostě další Kalifornii, další Yukon. Všude, kam jen přišli, kopali do štěrkových lavic a rýžovali „barvu“ – kousky zlata – aby fanaticky sčítali každé zrnko, které uviděli. Nakonec, v jedné říčce přitékající do Bílé řeky jménem Ulak-Was, zlato skutečně našli. V roce 1907 si tu Američan jménem Pearl (to vše je napsáno v deníku) zřídil provoz na rýžování zlata. Jenže Pearl, marnotratný synek bohatého Newyorčana, místo

dobývání zlata trávil čas s chlastem a děvkami, a tak mu tatínek zatnul tipec – rýžoviště bylo hned roku 1908 opuštěno. Hráz, potrubí, stavidla, kovadlina a další užitečné vybavení tu po něm zůstalo, takže ho Morde s Brownem jen opravili a začali znovu používat.

Při ústí říčky Ulak-Was Morde a Brown poslali pryč všechny své indiánské průvodce a vydali se proti proudu, aby si postavili „tábor Ulak“ na témž místě, kde pracoval Pearl. Další tři týdny – prostřední část expedice – pak strávili vyčerpávající každodenní dřinou při rýžování zlata.

Opravili Pearlovu starou hráž, odklonili jí tok říčky do splavů, kde voda protékala přes příčky a síta z hrubé tkaniny, které oddělovaly a třídily těžší částice zlata od kamínků, a každý den si výtěžek zapisovali do deníku. Dřeli jako psi, zmáčení průtržemi mračen, žraní zažíva roji písečných much a komárů a klíšťat, kterých si denně vyndávali 30 až 50. Žili v neustálé hrůze z vsudypřítomných jedovatých hadů. Pak jim došla káva, tabák i potraviny. Většinu volného času trávili hraním karet. „Donekonečna jsme probírali své zlaté vyhlídky,“ napsal Morde, „hloubali nad pravděpodobným vývojem války a přemýšleli, jestli už do ní vstoupila Amerika.“

Jejich sny se nedržely nijak při zemi: „Našli jsme dobré místo na letiště,“ napsal Brown, „hned za řekou. „Když půjde všechno podle plánu, asi si na téhle stejné plošině postavíme trvalý tábor.“

Potom je však v plné zuřivosti zasáhlo období dešťů: prudké průtrže mračen, které začínaly jako burácení v korunách stromů a čítaly denně několik palců srážek. Říčka Ulak-Was se s každou ještě víc rozvodnila a dvojice měla potíže vypořádat se se stoupající hladinou. Až 12. června přišla katastrofa: masivní průtrž mračen spustila bleskovou povodeň. Rozvodněná

řeka protrhla hráž a celý zlatý důl si odnesla s sebou. „Na zlatě už evidentně pracovat nemůžeme,“ stýskal si Morde v deníku. „Celá hráž je pryč – i se všemi prkny. Máme dojem, že to nejlepší, co můžeme udělat, je co nejrychleji se sbalit a vrátit se po proudu zpátky.“

A tak opustili rýžoviště, naložili do kánoe zásoby a zlato a zběsilou rychlostí vypluli po rozvodněných řekách. Řítily se po Ulak-Wasu na Río Blanco, na Cuyamel, na Patucu. Za jediný den urazili po Patuce stejnou trasu, která jim opačným směrem zabrala dva týdny. Když konečně narazili na civilizaci, osadu u Patuce, jejíž obyvatelé disponovali rádiem, Morde se doslechl o pádu Francie. Uslyšel, že Amerika „je prakticky ve válce a oficiálně v ní bude zhruba za den.“ Při představě, že zůstanou trčet v Hondurasu, muži zpanikařili. „Rozhodli jsme se dokončení cílů celé expedice urychlit.“ O tom, co měla tato záhadná věta znamenat, by se dalo diskutovat, ale zdá se, že si možná uvědomili, že by měli začít pěkně rychle vymýšlet nějakou krycí historku – a taky sehnat nějaké starověké artefakty ze „ztraceného města“, které dovezou Heyeovi. (Až do této chvíle není v denících žádná známka o tom, že by v srdci Mosquitie našli nebo odtud vynesli jakékoli artefakty.)

Pokračovali dál, řítily se po rozvodněné Patuce ve dne a někdy i v noci. Dne 25. června dorazili do Brewer's Lagoon (dnes Brus Laguna) a k moři. Strávili tu týden. Už tolik nespěchali, když se dozvěděli, že Amerika do války hned tak nevstoupí. Až 10. července konečně dorazili do hlavního města Tegucigalpy. Někdy mezi těmito dvěma daty napsal Morde svému patronu Georgi Heyeovi onu smyšlenou zprávu, z níž vznikl článek v *New York Times*.

Po návratu do New Yorku vyprávěl Morde historku o objevení Ztraceného města opičího boha znovu a znovu a pokaždé

o něco detailněji. Veřejnost ji milovala. Celkem skromná sbírka artefaktů byla vystavena v muzeu spolu s jejich vydlabanou kánoí. Deníky naznačují, že dvojice mužů tyto artefakty narychlo nakoupila po odchodu z džungle na místě západně od Brewer's Lagoon poblíž pobřeží. Jeden Španěl jim ukázal místo, kde se válela jakási stará keramika, a tam udělali pár vykopávek.

Morde a Brown se v denících ani v nejmenším nesnažili nějak tajit nebo zakrývat své skutečné jednání. Proč zapsali tak upřímnou výpověď o podvodu, je těžké pochopit. Evidentně neměli v úmyslu se o obsah těchto deníků kdy podělit se svým patronem Heyem nebo s veřejností. Snad byli plní arogance a snili o tom, že se součástí jejich odkazu stane pohádkové zlaté bohatství, a chtěli jeho počátky zdokumentovat pro své potomky. Snad jejich oznámení o objevu ztraceného města bylo momentálním impulzem, avšak zdá se pravděpodobnější, že bylo naplánované po celou dobu jako zástěrka pro jejich skutečné plány.

Víme tohle: po desítky let si mnozí lámali hlavu s tím, jestli Morde našel nějaké město. Obecný konsensus až dodnes zněl, že zřejmě skutečně našel nějaké archeologické naleziště, dokonce možná významné. Deníky jsou však důkazem, že Morde nenašel vůbec nic a jeho „objev“ byl skrzskrz sprostým podvodem.

Ale co jeho vycházková hůl se svými tajemnými nápisy? Nedávno jsem si psal s Derekem Parentem, který strávil objevováním Mosquitie desítky let, studoval Mordeovu trasu a snažil se nápisy na holi rozluštit. Pravděpodobně ví o Mordeovi víc než kterýkoli jiný živý člověk a desítky let byl také v blízkém kontaktu s Mordeovou rodinou.

David Morde během let posílal Parentovi fotokopie různých útržků deníků, vždycky jen pár stránek. Jednou během naší korespondence mi Parent sdělil, že Mordeův objev města je popsán v chybějících částech deníků.

V jakých chybějících částech? zeptal jsem se.

Tak jsem přišel na další trik – tentokrát od Davida Mordea.

David Morde Parentovi řekl, že většina druhého deníku chybí. Tvrdil, že z něj zbývala prakticky jen první strana, kterou okopíroval a poslal Parentovi. Zbytek druhého deníku je pryč a on si byl jist, že právě chybějící část zaznamenává Mordeovu cestu po řece Paulaya k Městu opičího boha. A jak to, že ta část chyběla? Morde Parentovi vysvětlil, že britská zpravodajská služba rodině nařídila po Mordeově smrti všechny jeho dokumenty spálit, a je tedy možné, že se deník dostal mezi ně; anebo byl zničen v době, kdy byly deníky uloženy v jednom vlhkém skladišti v Massachusetts zamořeném krysami.

Byl jsem překvapen, když mi to Parent sdělil, protože stránky, které podle Davida Mordea chyběly, v deníku vůbec nechybí. Sám jsem měl kompletní druhý deník – každíčkou očíslovanou stránku, to vše pevně svázané do knihy – bez mezer v datech či chybějícího textu. A tato údajně „ztracená“ část druhého deníku nezaznamenává nic jiného než dobu, kdy Morde odpočíval v Brewer's Lagoon, kamarádil se s místními emigranty, plachtil a rybařil – a udělal si jeden celodenní výlet, aby získal nějaké ty archeologické artefakty.

Proč takové podvádění? Člověk by si řekl, že David Morde mohl chránit památku svého strýce nebo čest své rodiny, ale on osobně to bohužel vysvětlit nemůže; momentálně si totiž odpykává trest ve vězení za závažný zločin. Po jeho uvěznění jeho manželka, možná nevědomky, zaslala kompletní deníky do National Geographic Society.